

САЙДЫС

информационно - развлекательный журнал № 1 2021 г.

Развивайся с нами, делай с нами!

Учредитель: ЯРО ООО ВОИ

Выпускающий редактор:
Ньургуйаана Скрябина -
Сайдына

Издатель:
ИД Дьолуо

Дата выхода: 6 марта
2021 года

Периодичность:
ежеквартально

На обложке
Лазарева М.Н.

Содержание

1. Приветствие журнала.....	3
Ирина Лебедева, председатель ЯРО ООО ВОИ Основатель журнала «Сайдыс»	
2. Опрос.....	3
3. Ыал буолуу, оҕо төрөтүү дьылба сүдү бэлэбэ.....	4
Ньургуйаана Скрябина-Сайдына	
4. Консультацию дает Заслуженный юрист РС (Я) Басыгысов Геннадий Степанович.....	5
5. Министерство предпринимательства и туризма.....	6
6. Дьонго дьолу баҕарартан ордук туох кэлиэй.....	7
Лазарева М.Н.	
7. Маһы ылатар уус.....	9
Николаев Л.Н.	
8. Айар талаан ылыга.....	10
.	
9. Ким доҕордоох ол дьоллоох.....	11

Приветствие журнала

Дорогие друзья,
уважаемые наши
читатели!

Наступил Год Быка, по поверьям народа саха, это год, от которого мы ждем только хорошее, ибо Бык для нас – символ успеха, благородия, труда и выносливости. Наши предки всегда почитали

этого сильного, мудрого домашнего скота. В трудные времена засухи, во время сенокоса, подготовки к суровой зиме, это священное животное являлось незаменимым помощником.

Год Здоровья, объявленный нашим Ил Дарханом, поможет обратить особое внимание на оздоровление населения, пропаганде здорового образа жизни, на усиление физкультурно-оздоровительных, спортивных мероприятий в республике. В нашем случае, мы обязаны вести активную жизнь, чтобы помочь своему организму выработать иммунитет, продлить молодость и украсить жизнь яркими красками.

В новом номере журнала вы узнаете о новых направлениях работы Министерства предпринимательства, правовые вопросы по социальной помощи инвалидам и семьям с детьми-инвалидами, ознакомьтесь с творчеством наших соотечественников с улусов, познакомьтесь с интересными людьми, чьи имена мы произносим с особой гордостью и много познавательного... Также к вашему вниманию открываем новую рубрику для знакомств, где желающие найти свою половинку, отправляют свои координаты в адрес журнала. Если у вас воз-

никло желание познакомиться, можете позвонить по номерам 89142611029, 89679128019, 89245674135.

Всех искренне поздравляю с наступившим годом, с наступающими праздниками Защитников Отечества и Днем прекрасных дам 8 Марта. Пусть в ваших домах всегда царит мир и покой, любовь и понимание, радость и счастье! Радуйтесь каждому наступающему дню, дарите улыбки, делайте комплименты, все свои дела делайте с любовью.

Для ознакомления с номером подпишитесь на страницу Инстаграмм @voi.sakha, мы ждем ваших откликов и предложений. Свои работы или предложения можете отправить на электронную почту выпускающего редактора skrya74mail.ru

Ирина Лебедева, председатель
ЯРО ООО ВОИ
Основатель журнала «Сайдыс»

Таптыыр киһи дьоллоохтук олорор, айар, тутар, харыстыыр, көмүскүүр, үтүө күүстэнэр, суолталанар, холку судургу буолар (Опрос)

Таптал олоххо-эрэли, сырдыгы, күүһү, дьолу аҕалар сүдү суолтатын туһунан тэттик ыйытылартан көрүөбүң.

Ыал аҕата: Таптал араас буолар, оҕоҕо таптал, ийэҕэ таптал, төрөөбүт дойдуга таптал, дьахтарга таптал, эр киһиэхэ таптал. Эр киһи уонна дьахтар икки ардыгар ыллахха таптал диэн дыһыннээхтии баар эбит, гыннан баран ол таптал устуон сөп. Сорох дьоннор одноклюбтар, сорох дьоннор влюбчивайдар уонна завяли помидоры диэбит курдук буолуон сөп эбит, онтон аныгыскыга таптыаххын сөп диэбит курдук, мин өйдөбүлбүнэн оннук. Одноклюбтар үйэлэрин тухары биир киһини таптыыллар. Киһи тапталын кытта олордобуна, ол тапталын харыстааҕабына эрэ навечно

хаалар, харыстаабаатахха, буорга сиргэ тэбистэбинэ таптал өлөр.

Ыал эбэтэ: Эр киһиэхэ дьахтар сыһыана билинни көрүүбүнэн, син биир дьоннор таптаһан олоорор буоллаһтарына үчүгэйдик олоруохтаахтар буоллаҕа ди таптаһаннар. Таптыыр киһи үчүгэйдик сыһыаннаһар, таптаабат киһи куһаҕаннык. Аһардас дьахтар таптаан олордобуна ыал буолбат, онтон эр киһи таптаан олордобуна ыал буолуон сөп. Эр киһиэхэҕэ дьахтар үчүгэйдик сыһыаннаһахтаах, кинини атаҕастыа суохтаах, өйдүөхтээх, санаатын өйүөхтээх оннук эрэ буоллаҕабына ыал ыал буолар

Ыал ийэтэ: Бастакы тапталбын уон биэс сааспар көрсүбүтүм уонна ол киһини көрөөт даҕаны ынырыктык астыммытым, олох унуоҕум халыр босхо

барыаҕар дылы хайда эрэ буолбутум,, аһардас кинини көрдөхпүнэ санабыттан матар этим уонна отой кэпсэппитигэр туох диэн эппиэтиэхпин билбэт этим уонна атаҕым түгэбиттэн төбөбөр диэри волна барбыта, конечно ол кэнинки ааспыта, гыннан баран ол бастакы тапталым дии саныбын.

Эдэр киһи: Убаастаабакка атаҕастыыллар ол аата таптаабат киһи оннук гынар. Киһи бастаан киһини билиэхтээх, өйдөһүөхтээххин, убаастаахтааххын, өйөһөн өйдөһөн, онтон биирдэ таптыахтааххын, таба көрөн талан ыл диэнтэн таптал диэн үөскээбит. Киһи киһи араастык толкуйдуур, гыннан баран мин санаабар убаастабыл, өйдөбүл самай бастакынан баар буолуохтаах, оччоҕо этиспэккин, охсуспаккын. Тапты,

тапты кырбыллар диэн убаастабыл суох, таптал буолбатах. Любовь с первого взгляда диэннэ мин итэбэйбэппин, киһи ис дууһатын билиэххэ наада бастаан. Сорох дьоннор оҕолорун эрэ туһугар таптаспакка олоролор. Тапталы баҕар билбэтэҕим буолуо, баччаанна диэри ыал буола иликпин, кимим да суох, ол гынан баран олох диэни билэбин, дьон хайдах ологорун көрөбүн истэбин, хайдах сыһыаннахтарын, тугу өйдүүллэрин.

Соҕотох аҕа: Таптал диэн киһиэхэ араастык бэриллэр, ийэбэ, оҕоҕо, дойдуга, кыыс эр киһи сыһыаннарын таптаһа, гынан баран ол таптал хаһан баҕарар ыраас бэринилээх буолуохтаах, албына суох буолуохтаах диэн саныыбын. Иккиһинэн эр киһиэхэ дьахтар сыһыана билигин көрүүбүнэн, билигин олохпут уларыйан дьахтар эр киһиттэн тутулуга суох, хайдах баҕарар ологор кыахтаах. Холобура эр киһи мөлтөх буоллаҕына,

арыгылыыр игин буоллаҕына, дьахтар спокойно барар уонна кинитэ да суох олоруон сөп. Бастагы таптал диэн кыра сылдьан увлечение диэххэ сөп, таптал диэбэккин, көннөрү; симпатия, мин таптал диэни санарды билэн эрбин. Кыра сылдьан сөбүлүү көрбүт кыыспар үчүгэйи эрэ баҕарар этим, кинини эрэ көрөөрү оскуолаҕа тийэр этим, киниэхэ үчүгэй буолаары үөрэхпэр кыһаллар этим.

Ыал буолуу, оҕо төрөтүү дьылҕа сүдү бэлэбэ

Бүгүҥнү нүөмэрбитигэр Уус-Алдан улуһун Сыырдаах бөһүөлөгэр ологор Иллээх-дьиэ кэргэн Мордовскойдар тустарынан кэпсиэҕим.

Эдэр дьон аныгы үйэбэ куйаар ситимэ сайдан сайтын нөҥүө суруйсан билсэн Мариялаах Вася ситимнэрин быспакка сылдьан, биэр үтөө күн Горнай улуһугар республиканскай волейбол күрэхтэһэр көрсөн, ыам ыйыгар ыал буоларга быһаарыммытара.

Икки оҕолоох эдэр дьахтар Мария, эркин курдук эрэнэр, күүстээх санаалаах, үлэттэн чаһыйбат саха эр бэрдин Василийы дьиэ кэргэнигэр билиһиннэрэн икки ыаллыы сытар Уус Алдан уонна Таатта улуһугар аймахтар буолан ыһаахха көрсүбүттэрэ, билсибиттэрэ.

Ол курдук, 2018 сыллаахха Уус-Алдан улуһун Сыырдаах бөһүөлөгүн Бэрт-Ууһун нэһилиэгэр балаҕан ыйын 25 күнүгэр сокуонунан холбоспуттара. Онтон Алтынньы ый 17 күнүгэр Дьоллоох Дьокуускай куоракка уруу тэрийэн төрөппүттэрин, аймахтарын, добоготторун кытары үөрүүлэрин тэңнэ үллэстибиттэрэ. 2019 сыл тохсунньу ый 22 күнүгэр күүтүүлээх кыыс оҕолонон элбэх оҕолоох дьиэ кэргэн үрдүк аатын сүкпүттэрэ.

Ыал ийэтэ Мария 2020 сылга үрдүк үөрэбин бүтэрэн нэһилиэккэ идэлээх ветеринарнай бырааһынан ананан ситиһилээхтик үлэли сылдьар. Ыал аҕата Василий 2007 сыл ЧГИФИКС бүтэрэн. физкультура учууталынан, севернай многоборьеҕа саха өрөспүүбүлүкэтин спордун маастара уонна волейболга Россия спордун маастара буола үүнэн саамай үлэли-хамсыы сылдьар бириэмэтигэр икки атаҕын эчэтэн протез кэппитэ. Бу ыарахан, харана кэмнэргэ Василий санаатын түһэрбэккэ, олоххо тардыһыыта күүстээх буолан ыарыһааһын барытын тулуйан икки атаҕар туран билигин иллээх дьиэ-кэргэн эрэнэр эркин аҕа баһылыга буолан ньир-бааччы. кыра кыһын көрөн ологор. Иллэн бириэмэтигэр уһанарын сөбүлүүр, балыктаан, бултаан дьиэ кэргэнин аһатар, чугас ыалларын күндүлүүр.

Мариялаах Василий эдэр дьиэ кэргэн Бэрт-Ууһун нэһилиэгин биэр бастың общественниктара, спортивной күрэхтэһиилэргэ волейболга, баскетболга,

хайыһарга бастың оонньооччу буолаллар. 2020 сыл саха өрөспүүбүлүкэтин тыа хаһаайыстыбатын программатынан сана дьиэ туттан киирэн үөрүүлэрэ үгүс.

«Таптал баар дииллэригэр итэбэйи-эххэ, эрэниэххэ наада. Таптааһа туох барыта чэпчэки, үтөө, ыраас буолар. Уонна саамай бу олоххо дьиэ-кэргэннэ истин сыһыан, өйдөһүү, өйөһүү убаастабыл баар буолуохтаах», - диэн бэйэлэрин санааларын Мариялаах Василий тиэрдэллэр.

Күндү ааҕааччыларбар мин баҕарыам этэ...

Олобу сыаналаан олоруу көтүтэр ыраахха кынаттанан, кыраттан да истинник үөрүү уһатар олобун сылларын

Хас биирдии киһи олоҕо киэргэтиллэр эгэлгэ өнүгөн, ону таба тайанан сааһылаан, оностун олоххут күөх суолун!.

Ньургуйаана Скрябина-Сайдыына
РФ суруналыыстарын
сойууһун чилиэнэ

Консультацию дает Заслуженный юрист РС (Я) Басыгысов Геннадий Степанович

Вопрос: По обеспечению жильем инвалидам?

Ответ: Конституция РФ провозглашает в числе основных прав и свобод человека и гражданина право на жилище (ч. 1 ст. 40). Жилищная политика в отношении инвалидов - важнейший момент, затрагивающий вопросы доступной среды жизнедеятельности.

Согласно ч. 3 ст. 40 Конституции РФ малоимущие и иные категории граждан, определенные законом, подлежат обеспечению жильем бесплатно или за доступную плату. К таким гражданам, в частности, относятся инвалиды войны и лица, страдающие тяжелыми формами некоторых хронических заболеваний.

Обеспечение инвалидов жилой площадью предусмотрено в ст. 17 Закона о социальной защите инвалидов:

"Инвалиды и семьи, имеющие детей-инвалидов, нуждающиеся в улучшении жилищных условий, принимаются на учет и обеспечиваются жилыми помещениями в порядке, предусмотренном законодательством Российской Федерации и законодательством субъектов Российской Федерации.

Обеспечение за счет средств федерального бюджета жильем инвалидов и семей, имеющих детей-инвалидов, нуждающихся в улучшении жилищных условий, вставших на учет до 1 января 2005 года, осуществляется в соответствии с положениями статьи 28.2 настоящего Федерального закона.

Инвалиды и семьи, имеющие детей-инвалидов, нуждающиеся в улучшении жилищных условий, вставшие на учет после 1 января 2005 года, обе-

спечиваются жилым помещением в соответствии с жилищным законодательством Российской Федерации.

Определение порядка предоставления жилых помещений (по договору социального найма либо в собственность) гражданам, нуждающимся в улучшении жилищных условий, вставшим на учет до 1 января 2005 года, устанавливается законодательством субъектов Российской Федерации.

Жилые помещения предоставляются инвалидам, семьям, имеющим детей-инвалидов, с учетом состояния здоровья и других заслуживающих внимания обстоятельств.

Инвалидам 1 и 2 группы может быть предоставлено жилое помещение по договору социального найма общей площадью, превышающей норму предоставления на одного человека (но не более чем в два раза), при условии, если они страдают тяжелыми формами хронических заболеваний, предусмотренных перечнем, устанавливаемым уполномоченным Правительством Российской Федерации федеральным органом исполнительной власти.

Плата за жилое помещение (плата за социальный наем, а также за содержание и ремонт жилого помещения), предоставленное инвалиду по договору социального найма с превышением нормы предоставления площади жилых помещений, определяется исходя из занимаемой общей площади жилого помещения в одинарном размере с учетом предоставляемых льгот.

Жилые помещения, занимаемые инвалидами, оборудуются специальными средствами и приспособлениями в соответствии с индивидуальной программой реабилитации или абилитации инвалида.

Инвалиды, проживающие в организациях социального обслуживания, предоставляющих социальные услуги в стационарной форме, и желающие получить жилое помещение по договору социального найма, подлежат принятию на учет для улучшения жилищных условий независимо от размера занимаемой площади и обеспечиваются жи-

лыми помещениями наравне с другими инвалидами.

Дети-инвалиды, проживающие в организациях социального обслуживания, предоставляющих социальные услуги в стационарной форме и являющиеся сиротами или оставшиеся без попечения родителей, по достижении возраста 18 лет, подлежат обеспечению жилыми помещениями вне очереди, если индивидуальная программа реабилитации или абилитации инвалида предусматривает возможность осуществлять самообслуживание и вести ему самостоятельный образ жизни.

Жилое помещение государственного или муниципального жилищного фонда, занимаемое инвалидом по договору социального найма, при помещении инвалида в организацию социального обслуживания, предоставляющую социальные услуги в стационарной форме, сохраняется за ним в течение шести месяцев.

Специально оборудованные жилые помещения государственного или муниципального жилищного фонда, занимаемые инвалидами по договору социального найма, при их освобождении заселяются в первую очередь нуждающимися в улучшении жилищных условий другими инвалидами.

Инвалидам и семьям, имеющим детей-инвалидов, предоставляется компенсация расходов на оплату жилых помещений и коммунальных услуг в размере 50 процентов:

платы за наем и платы за содержание жилого помещения, включающей в себя плату за услуги, работы по управлению многоквартирным домом, за содержание и текущий ремонт общего имущества в многоквартирном доме, исходя из занимаемой общей площади жилых помещений государственного и муниципального жилищных фондов;

платы за холодную воду, горячую воду, электрическую энергию, тепловую энергию, потребляемые при содержании общего имущества в многоквартирном доме, а также за отведение сточных вод в целях содержания общего имущества в многоквартирном доме

независимо от вида жилищного фонда; платы за коммунальные услуги, рассчитанной исходя из объема потребляемых коммунальных услуг, определенного по показаниям приборов учета, но не более нормативов потребления, утверждаемых в установленном законодательством Российской Федерации порядке. При отсутствии указанных приборов учета плата за коммунальные услуги рассчитывается исходя из нормативов потребления коммунальных услуг, утверждаемых в установленном законодательством Российской Федерации порядке;

оплаты стоимости топлива, приобретаемого в пределах норм, установленных для продажи населению, и транспортных услуг для доставки этого топлива - при проживании в домах, не имеющих центрального отопления.

Инвалидам I и II групп, детям-инвалидам, гражданам, имеющим детей-инвалидов, предоставляется компенсация расходов на уплату взноса на капитальный ремонт общего имущества в многоквартирном доме, но не более 50 процентов указанного взноса, рассчитанного исходя из минимального размера взноса на капитальный ремонт на один квадратный метр общей площади жилого помещения в месяц, установ-

ленного нормативным правовым актом субъекта Российской Федерации, и размера регионального стандарта нормативной площади жилого помещения, используемой для расчета субсидий на оплату жилого помещения и коммунальных услуг.

Меры социальной поддержки по оплате коммунальных услуг предоставляются лицам, проживающим в жилых помещениях независимо от вида жилищного фонда, и не распространяются на установленные Правительством Российской Федерации случаи применения повышающих коэффициентов к нормативам потребления коммунальных услуг.

Инвалидам и семьям, имеющим в своем составе инвалидов, предоставляется право на первоочередное получение земельных участков для индивидуального жилищного строительства, ведения подсобного и дачного хозяйства и садоводства".

В дополнение к этому законоположению было принято Постановление Правительства РФ от 27.07.1996 N 901 "О предоставлении льгот инвалидам и семьям, имеющим детей-инвалидов, по обеспечению их жилыми помещениями, оплате жилья и коммунальных услуг", согласно которому:

- льготы по оплате жилья и коммунальных услуг предоставляются любому инвалиду и не зависят от группы и причин инвалидности;

- инвалиды и семьи, имеющие детей-инвалидов, могут состоять на учете для улучшения жилищных условий одновременно по месту работы и по месту жительства;

- при предоставлении жилого помещения инвалидам и семьям, имеющим детей-инвалидов, учитываются рекомендации ИПРА, состояние здоровья инвалидов, а также другие обстоятельства;

- дополнительная жилая площадь в виде отдельной комнаты предоставляется инвалидам в соответствии с Перечнем заболеваний, дающих инвалидам, страдающим ими, право на дополнительную жилую площадь, утвержденным Постановлением Правительства РФ от 21.12.2004 N 817;

- предоставление инвалиду жилого помещения в домах государственного или муниципального жилищного фонда осуществляется с учетом его права на дополнительную жилую площадь.

Министерство предпринимательства и туризма

В 2021 г. в рамках государственной программы «Развитие предпринимательства и туризма в Республике Саха (Якутия) на 2020-2024 гг.» будет предусмотрена финансовая поддержка в виде субсидирования части затрат субъектов социального предпринимательства в Республике Саха (Якутия).

Право на получение субсидии имеют субъекты малого и среднего предпринимательства, обеспечивающие выполнение следующих условий:

а) субъект социального предпринимательства – инвалид (относящийся к первой и второй категории инвалидности), осуществляющий деятельность в сферах товарного производства товаров (работ, услуг);

б) субъект социального предпринимательства, осуществляющий деятельность по уходу и присмотру за инвалидами, гражданами пожилого возраста и

лицами, находящимися в трудной жизненной ситуации без определенного места жительства (дома-интернаты для инвалидов, престарелых, лиц, находящихся в трудной жизненной ситуации).

Размер субсидии составляет 85% от произведенных и документально подтвержденных затрат и не более 500 тыс. рублей.

А также в рамках национального проекта «Малое и среднее предпринимательство и поддержка индивидуальной предпринимательской инициативы» во втором полугодии 2021 г., планируется предоставление единовременных грантов (в форме субсидий) социальным предприятиям, включенных в единый реестр субъектов малого и среднего предпринимательства в размере 500 тыс. руб. (Арктические районы смогут получить до 1 млн. руб.) с условием 100 % финансирования пред-

принимателя на реализацию проектов.

Соответствующие документы для включения в единый реестр социальных предпринимателей принимаются с 03 февраля по 5 марта 2021 г.

Подробнее о перечне необходимых документов для сдачи заявки по ссылке: <http://portal.b14.ru/gid-predprinimatelja/baza-znanij>

[poryadok-priznaniya-subektamalogo-ili-srednego-predprinimatelstva-sotsialnym-predpriyatiem/](http://portal.b14.ru/gid-predprinimatelja/baza-znanij/poryadok-priznaniya-subektamalogo-ili-srednego-predprinimatelstva-sotsialnym-predpriyatiem/)

Имущественную поддержку путем предоставления субъектам малого предпринимательства в аренду на льготных условиях нежилых помещений в рамках государственной программы оказывает Сектор бизнес-инкубирования ГАУ РС(Я) «Центр «Мой бизнес».

К участию в конкурсе допускаются

субъекты малого предпринимательства срок деятельности, которых с момента государственной регистрации до момента подачи заявки на участие в конкурсе не превышает три года.

Срок действия договоров аренды: до трех лет. Стоимость аренды составляет: 1 год – 10%, 2 год – 20%, 3 год – 30% от рыночной стоимости.

Более подробно по данной мере поддержки Вы можете обратиться по телефону: 8 (4112) 509-030, либо по адресу г. Якутск, пер. Энергетиков д. 2а, email: gbubi@b14.ru, bizincubator@mail.ru

Образовательную поддержку оказывает Отдел образовательной поддержки ГАУ РС(Я) «Центр «Мой бизнес».

Деятельность которого направлена

на оказание образовательно-консультационной поддержки субъектам малого и среднего предпринимательства РС(Я), на развитие мотивационного компонента экономически активного населения по открытию собственного дела, на повышение уровня грамотности и компетенции бизнес-среды.

Информацию по актуальным программам обучения Вы можете узнать по тел.: 8(924) 860-16-14; email: mb-bo21@mail.ru

Кроме этого, предприниматели всегда могут получить информационно-консультационную поддержку по всем интересующим вопросам, касающимся предпринимательской деятельности:

1. По телефону бесплатной «горячей

линии» по поддержке малого и среднего предпринимательства - 8-800-100-58-80.

2. На Портале малого и среднего предпринимательства Республики Саха (Якутия) – portal.b14.ru.

Портал содержит актуальную и достоверную информацию о мерах, инструментах и вопросах развития малого и среднего предпринимательства в Якутии, а также необходимые сведения для граждан, планирующих открыть собственное дело. Посетители портала могут получить онлайн-консультацию, найти ответы на интересующие вопросы, узнать последние новости предпринимательства, участвовать в различных мероприятиях в сфере бизнеса.

Дьонно дьолу баҕарартан ордук туох кэлиэй...

Сурунаалбыт бастакы нүөмэригэр элбэх киһи, ытыктабылын ылбыт Лазарева Маргарита Николаевна-Наскыйа олобун сэгэтэн көрүүбүн.

Мин 1962 сыллаахха Үөһээ Бүлүү оройуонугар Мэйик нэһилигэр уон икки оҕолоох Винокуровтар дьыэ-кэргэннэригэр иккис оҕонон күн сиригэр көрбүтүм. 1982 сыллаахха кийиит буолан сүктэн кэлбит иккис үтүө дойдубар, Амма Соморсунугар, олобун.

Кэргэннээхпин, үс уол оҕолоохпун, сизэннээхпин. Идэбинэн библиотекарьбын, олохтоох библиотекаҕа үлэли сылдьан дорубуйабынан инбэлииккэ тахсан 2003 сыллаахтан тохтообутум. Ол сылтан улуустаагы инбэлииттэр уопастыбаларын чилиэнэбин, ытылллар бары тэрээнинэргэ көхтөөхтүк кыттыны саҕалаабытым.

Бал ийэтин быһыытынан иллэн кэмэр иистэнэрбин, ааҕарбын сөбүлүүбүн. Кыра оҕо таҕаһыттан саҕалаан истээх сонно тийэ иистэнэбин. Кизээнни мааны, уруу былааччыларын астына тигэбин. Бэргэһэ, этэрдэс эмиэ тигэр этим. Обуруонан анньабын. Саха дьахтарын саҕабылын бары сатыырга кыһаллабын. Ийэм, эбэм ураты иистэнэһэн этидэр, оһон кинилэр утумнарын салҕааччы буолан. Ылдьан баран хомустуубун, тойук, оһуохай курдук саха төрүт фольклоругар холонобун. Кэнники илиибин дэннээн баран ону хамсагар инниттэн хабылыкка, хаамыскаҕа оонньуубун. Ол курдук, өрөспүүбүлүкэ,

улуус таһымыгар күрэхтэргэ кэккэ ситиһилэрдээхпин. Улууспар сахалыы остуол оонньууларын федерациятыгар баарбын. Курэхтэри тэрийэн, дьону дьарыктаан бу сөбүлүүр дьарыгым тэнийэригэр кыаҕым тийэринэн үлэлэһэбин. Ону таһынан 7 сааспыттан хөһөөн суруйабын. Ардыгар кэпсээн суруйарга холонон ылабын. Хөһөөннорум хомуурунньуктара 1998 сыллаахха «Алаас ахтылҕана», 2015 сыллаахха «Истийи дуу, сүрүбүм сипсиэрин...» диэн аагынан бэчээттэнэн кыраый кинигэ буолан тахсыталаабыттара. Ону таһынан, үйэ анара кэмнэ тамадалаан сүүстэн тахса ыал олоҕор бастакы дьоро күнүн түстэспит дьоллоохпун. Үгүс үбүлүөйдэ-

ри, сана дьыэ малааһыннарын салайан ытан кэлиим. Дьонно дьолу баҕарартан ордук туох кэлиэй. Хаста да кыһыл көмүс сыбаайбалаах ытык дьон мааны остуолун салайбытым олобум умнуллубат алгыстаах түгэннэрэ буолаллар. 60 сыл бииргэ олобун дьон бырааһынньыгын ытарбар эрэнэллэрин биллэрэн сахам барҕа баай тылынан, алгыстаах санаатынан ситимнээбитим. Айылҕаттан ураты дьарыктаах өбүгэлэrim утумун тута сылдьааччы буоларбынан сахалыы эмтиибин «Өбүгэ ситимэ» норуот эмчиттэрин түмсүүтүгэр баарбын.

2005 сылтан Соморсун нэһилиэгин инбэлииттэрин председателинэн талыл-

лан үлэлээбитим. Араас күрэхтэри, көрсүхүүлэри тэрийэрбит. Ылалы сытар Мээндиги, Сулбаччы инбэлииттэрин кытары шэфтэһэн араас тэрээһиннэри бытан дьоммутун сэргэхситэрбит. Онтон 2015 сыллаахха улуус инбэлииттэрин уопастыбатын председателинэн талыллыбытым. Дьэ онтон ыла олус интэриэһинэй олох сағаламмыта. Хара маннайгыттан улуус салалтатын кытта уопсай тылы булан үлэбит таһаарылаах, киэн хабааннаах буолбута. Сүрүн сорукпут диэн инбэлиит статусун үрдэтии, кини ханна олороруттан, сааһыттан тутулуга суох уопастыба олоҕор кыттарын ситиһии этэ. Үлэни сағалыырбар уопастыбабыт ветераннара Матвеев Алексей Николаевич, Тимофеева Вера Петровна, Устинов Алексей Алексеевич, Кононова Дария Николаевна, Кондакова Анна Дмитриевна көмөлөрө, сүбэлэрэ миэхэ улууска үлэлиирбэр олус туһалаабыта. Ыраах улуустарга күрэхтэргэ кыттарга Николаев Василий Дмитриевич, Устинов Петр Евсеевич, Кононов Игнат Николаевич бэйэлэрин массыналарынан дьону таһан абыраабыттара элбэх. Онтон сыһыа ситиһиилэр кэлэн истэхтэрин аайы дьон биһиэхэ сыһыана уларыйан спорт өттүгэр көмө элбээбитэ. Амма адаптивнай спортка өрөспүүбүлүкэҕэ инники күөһүнэ тахсыбыта. Олорон волейболга, чэпчэки атлетикаҕа хамаандаларга эдэрдэр кэлитэлээн барбыттара. Онтон саамай өрөгөйбүтүнэн Амма улуунун хамаандата 7-с Саха сиригэр норуоттарын спортивнай оонньууларыгар 2 миэстэ буоларыгар адаптивнай спортка биһиги уопастыба хамаандалара 3 көрүһүнэ үһүөннэригэр бастаабыттара тирэх буолбута буолар. Олорон волейболга дьахталларга, эр дьонно, чэпчэки атлетикаҕа Амма аатын ааттаппыпыт, педьестал үрдүк үктэлигэр тахсыбыпыт. Амма ыччаттара адаптивнай спорт көрүһүнэригэр Саха сиригэр сборнай хамаандаларын састаабыгар кириһинэр Россия чемпионаттарын призера, чемпионнара буоланнар, Россия, Саха сиригэр спордун маастардарын ааттарын ылбыттара. Улууспут бары олохтоохторо, тэрилтэлэрин салайааччылары, нэһиликтэрин баһылыктара инбэлиит дьонно сыһыаннара сымнаата, кинилэргэ болғомтолорун уураар, кыһал-

лар буоллулар. Бары биир тэнмит, биир дойду дьонобут диэн өйдөбүл күүскэ кирирдэ. Бу барыта биһиги улууспут инбэлииттэрин уопастыбатын правлениета үлэтин сөпкө бытарын туһута буолар.

Күндү дьоммор бири этэһин бағарабын. Инбэлиит буолуу – бу биригэбэр буолбатах. Бу олохпут биир тургутуута. Баары баарынан ылынан холкутаан, олоҕу атын хараҕынан көрүүххэ. Санаарҕыыр, саппаҕыраар буолуу олоҕу харана тыынныыр. Төһө кыалларынан дьону кытта сылдыа сатаан, дьоннуун санааҕытын үллэстэ, сырдыгы сэнээрэ сылдыын! Мин кырдык бастаан улахан депрессияҕа кириһэн бэйэм бэйэбэр хаалан ыһыктынан сыппыт кэмнээбим. Билигин ону сыыспыт да эбиппин, хараһыан күннэрбин харах уулаах атааран халтайга хаалларбыппын диэн кэмсинэбин. Олох биридэ бэриллэр. Олоҕу сыаналаан дуу... Мин инбэлииттэр уопастыбаларыгар кириһэн ыалдьар эрээри олус күүстээх санаалаах дьоннуун билсэхпиттэн дьэ дьиннээх олоҕу олорор курдукпун. Спорт абыланар ыллардым, 78 спортивной мэтээллээхпин, спорт 7 көрүһүнэ өрөспүүбүлүкэҕэ ситиһилээхпин. Миигин сытар кэммэр сотору туран спортсмен буолан улуунун чийин көмүскүөн диэбиттэрэ буоллар күлүү-элэк оностоллор диэн ытыам, сонньуйуом этэ. Физкультура да уроугар үөрэммэтэх киһи итинтэн атыннык саныыр кыаҕым да суох буоллаҕа дии.

Ол эрэн, олоххо тардыһылаах буоллаахха туох барыта табыллар. Дьибэ олон хаалыман, улуустар аайы баар инбэлииттэр уопастыбаларыгар кириһэн дьону кытта тэннэ сылдыын. Бэйэм биригэ үлэлэһэр коллегаларбар этиэм этэ киһи киһиэхэ киһилии сыһыаннаһар буоллаҕына ыалдьар киһин ис күүһэ аһыллар, сана суолу арынар. Бу олоххо киһи араас тургутуулары көрсөр. Оннук түгэһин кинини таптал эрэ быһыһыр.

Чугас дьонун таптала хайа да бэйэлээх харанаттан өрө тардар таһаарар, кыаллыбаты да кыайар күүс биэрэр ураты дьиктилээх. Бука барыгытын ааспыт

Тапталлаахтар күннэринэн истинник эбэрдэлибин. Хас биридиигит сүрүбэр таптал уота күөдүүйэ умайан сырдыкка-кэрэбэ сирдиригэр бағарабын.

Эр киһи – бу биһиги, дьахтар аймах, баар-суох дурдабыт-хаһабыт, эрэлбит, тирэхпит, тапталбыт. Кэлэн иһэр дойдуну көмүскээччилэр күннэринэн күүстээх анардарбытын эбэрдэлибин уонна эһиги болғомтолоох истин сыһыанныгыт, убаарабат тапталгыт баарын тухары олох сирээдийэ силигилиэ, дьол кустуга дьиримнии оонньоу дии саныбын. Этэннэ эрэ буолун, Баай Байанай булдуган бэриһиннэрэ, аар айылҕа быйаныттан сомсо дьоллоохтук олорун!

Күн сиригэр саамай сырдыгар - күннэ тэннээх кэрэ анардарбытыгар, сибэкки намчыта кыргыттарга, кыталык кэриэтэ куоларга, дьонун-мааны далбардарга, сааскы бастакы бырааһынньыгынан, аан дойду дьахталларын күнүнэн эриэкэс эбэрдэ ытыабын. Эһиги нарын ийи-ийигитинэн, эһиги ураты тапталгытынан, эһиги күүстээх санааҕытын олох дьолун илиигитигэр тутта сылдыаҕыт. Чугас дьоннут этэннэ буоллуннар, баҕа санааларгыт барҕара туоллуннар диэн алгыспын анаатым! Маргарита Николаевна, кэпсээннит эбэрдэбит иһин махтал!

Кырдык да маннык ситиһии барыта үгүс толкуйтан, дьону кытта үлэттэн, ыалдьар дьонно ийэлии сыһыаннаһы түмүгэр кэллэбэ.

Маһы ыллатар уус

Биһиги ортобутугар, аттыбытыгар үгүс киһи баар. Биирдиилээн ылан чугастык көрдөххө, кэпсэттэххэ биир киһи – туспа кинигэ да диэххэ сөп. Кини санаата, олоххо көрүүтэ, олобор табыллыыта, түһүүтэ-тахсыыта ити эппит көнө хонуубутун санатар. Оттон олох тургутан көрөр ыар түгэниттэн этэннэ тахсыы, олоххо хаттаан эргилли ити үгүс киһи кыайбат сүгэхэрэ. Ол эрэри олох ыарахан тайаныытын эрдээхтик туоруур дьон биһиги ортобутугар эмиэ бааллар олох биир түгэнигэр сыһа туттаран дэннэ-оһолго тэптэрэн инбэлиит буолуутун, эт-сиин эрэ буолбатах, дууһа ыарыытын билбит эрэ киһи диринник өйдүүр кыахтаах.

Бүгүңнү нүөмэрбитигэр Үөһэ Бүлүү Намын олохтообун Лука Николаевич Николаев туһунан билиһиннэрэбит.

Лука Николаевич, бэйэбин билиһиннэр.

Мин 2007 сылга илиибин оһоллонон инбэлиит буолбутум.

Бастаан үлэлии-хамныы сылдыбыт киһи илиибиттэн мэлийэн оһорор кэмнэрим сүрдээх этилэр. Онтон озо эрдэхпиттэн азам, ийэм такайыыларын мэлдьи өйдүү-саныы сылдыар буолан, кыралаан уһанарга дьулуспутум, 2014 сыллаахтан дьяныардаахтык ылсан хатын мастан сахалыы иһиттэри, мамонт муһунан сувенирдары, быһах кыынныыбын, уктуубун, ону таһынан этэрбэс улларарга ылсабын. Билигин уһанар хайысхам улаатта диэхпин баһарабын.

Ол курдук, остуоллары, олоппостору, оронуну, умывальнигы, полкалары онортуубун.

Хайа баһарар киһиэхэ санаа түһүүтэ баар бу кэмнэри хайдах ылынабын?

Улахан дьэ-кэргэн аһата буолабын, кэргэмминээн, Гаврильева Евдокия Тимофеевнанын оһорбуппут уон биэс сыл буолла үс оһолорум өйүүллэр, билигин өссө үс сиэннээхпин онон инникигэ эрэллээх, дьонноох буоламмын санаабын түһэрээчим суох диэхпин баһарабын. Инним хоту баран иһэр санаалаахпын, былааммар улахан мастерской туттар баһа санаалаахпын, эдэр ыччаты, ким баһалаабы уһуйохпун, үөрэтиэхпин наһаа баһарабын.

Лука Николаевич, аһааччыларга баһа санаабын тириэрт

Аһааччыларга баһарыам этэ, туохтан да иннибэккэ-толлубакка сөбүлүүр дьярыккытын анар кырытыттан чаһыйбакка баһылаан, ылсан иһин диэхпин баһарабын. Талаангыт арыллан истин. Дьярыктаах киһи иллэнэ суох, онтон иллэнэ суох киһи инбэлиппин диэн саараан оһорбот!

Лука Николаевич, сүбэбэр махтал! Баһарыа этибит эйиэхэ, эн дьэ-кэргэнгэр доруубуйаны, ситиһини уонна инники былаанын туоларыгар баһарабыт!

Айар талаан ыллыга

Хабаров Николай Гаврильевич

Родился 14 января 1953г. Учился и вырос в Магаданской области Сусуманского района п.Озёрная. Учился в школе г. Сусуман. С 1971 г рабочий совхоза «Челбания». Служил в рядах Советской армии 1972-1974. Окончил курсы шоферов. Работал водителем совхоза «Оймяконский». В 1976г женился Марие Михайловне, по национальности эвенка. Имеет троих детей, две дочери и сын, семеро внуков. 1978г. переехал в Мому на родину предков. Начал писать в 1991 г. Печатался в районной газете «Индибир уоттара» с 1993 г. под псевдонимом Н.Магадан. Первая книга стихов вышла в 2005года в г.Якутске. Является автором многих стихов, которых отражаются природа, быт, культура народов родного края. Пенсионер, ветеран труда

Берегите отцов и матерей

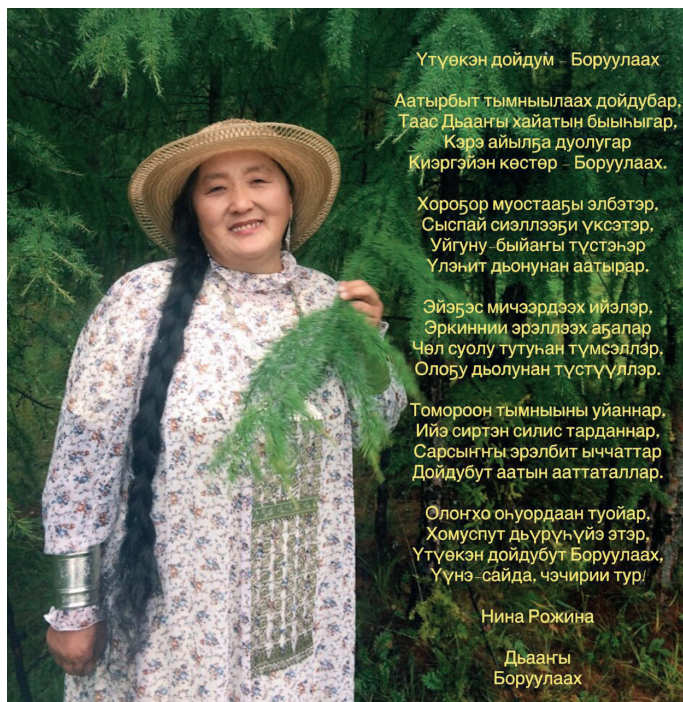
Я думаю, что наши предки не ушли от нас совсем
Они умерли, и прах их лежит в земле сырой
А души их на небе, где-то среди звезд
Им видны их дети на любом конце земли
Они успехом нашим рады
Порой мы сами, огорчаем их
Многие из нас не только папы и мамы
Но деды и бабки уже давно
И виски наши посеребрила седина
Но и нам порой так нежность их нужна
Я обращаюсь к небу среди звезд
Поговорите со мною батя, мать
И чувствую в ответ их тепло с далеких звезд
Берегите, друзья, отцов и матерей своих
Любите и цените их пока они рядом с вами
Пусть нежность и теплота
Согревает ваши души.

В единстве и добре

Я якут — Саха и благодарен Богу этим я!
С эвенками и юкагирами, я эвен и юкагир,
С братьями славянами я на равных
Будь русский, украинец, белорус
У меня среди них друзей не мало, Плахин Михаил надежный друг
Муса и Мухарбек с кавказских гор орлы, они тоже мои друзья
Друг в Германии Альфред, в Болгарии - Дамян
Датчане тоже были у меня, со всеми народами в дружбе я.
Я как якут — саха с открытою душой, мне нация не важна,
А важен человеческий человек
Который уважает традиции своего и других народов
По воле Бога, природа подарила мне с прищуром добрый взгляд
Чтоб видел далеко и творил добро как Божий человек
Ведь в единстве наций и добре — наша сила

Николай, Магадан
Соболох

*Рожина Нина Ильинична
Үөһээ Дьаангы Боруулааҕар олорор. Оҕо
эрдэҕиттэн инбэлиит. Орто үөрэхтээх.
4 оҕо күн күбэй ийэтэ, үгүс сизн тап-
таллаах эбээтэ. Иллэн кэмигэр хоһоон
суруйан сүрэжин иэйиитин, дууһатын
үөрүүтүн дьонугар тиэрдэр.*

Махтанабын Күн күбэй Ийэбэр...

Күн күбэй ийэккэм барахсан
Төһө да билигин саас ыллар
Тапталаах ийэбин суохтуубун,
Аттыбар бу баарды саныбын,
Салгынын билэргэ дылыбын.

Удуус бочуоттаах олохтооҕо
Уот сэрии алдьархай охсуутун
Санньгар ньүксүччү сүкпүтэ,
Тоҕус уон алтатын туолбута.

Кыракый бэйэбин ииппитэ,
Элбэх сыратын ыппыта,
Алта сыл тэллэххэ сыппыта,
Оҕолуу бүөбүйдээн хаалбытым...

«Кыыспынаан дьоллоохпун», - диэхтиирэ,
Үгүстүк манньыйан сылыыра,
Мин уйан сүрэжим нүөлүйэн
Махтанан ыксары кууһарым.

Ийэккэм илиитин сылааһа
Сүрэхпэр өрүүтүн баар эбээт,
Сүбэтэ, харыстыыр тыллара
Олохпун арчылыы сылдыаллар.

Ким доҕордоох ол дьоллоох

Абонент 001. Үөһээ Бүлүүгэ олорор 45 саастаах эр киһи. Инсульт кэнниттэн 1 группалаах инбэлиит. Билигин хаамар, уна илиитэ эрэ хамсаабат. Ыал буолуон бағалаах кэрэ аңардыын билсэн, олобун суолталыан бағарар.

Абонент 002. Хангалас улууһуттан 39 саастаах 3 группалаах инбэлиит эр киһи ыал буолан олобун оностоон бағалаах кэрэ аңардыын билсэн бағарар. Дьиэлээх, кэтэх хаһаайыстыбалаах.

Абонент 003. 41 саастаах кэргэннэнэ сылдыбатыах, олоххо активнай позициялаах эр хоһуун сүрэжин анарын көрдүүр. Горнай улууһун дэриэбинэтигэр ийэтин кытта олорор.

Абонент 004. Бүдүүттэн төрүттээх билигин Хатаска олорор 36 саастаах, 1 группалаах инбэлиит эдэркиһи бэйэтин саастыыта кэрэ аңардыын билсэн ыал буолуон бағарар.
Интириэһиргээбиттэр редакция номерыгар билсин 89142611029, 89679128019, 89245674135

ИП Кондратьева Марфа Николаевна Издательский дом “ДЬОЛУО”

Издательский дом “ДЬОЛУО” предлагает Вам сотрудничество в изготовлении различной печатной продукции. Наши услуги в этой области охватывают полный технологический цикл: от компьютерных работ, редактирования, корректура, дизайн, верстка по подготовке к печати, включая разработку электронных оригинал-макетов.

Мы предлагаем Вам следующее:

- журналы с мягким и твердым переплетом
- удостоверение
- свидетельство
- зачетные книжки
- архивные коробки
- медицинские журналы
- переплет книг и брошюр

и мн.другое

Индивидуальный подход!
Выезд к клиенту!
Доставка по городу!

Ждем ваших звонков: 8914-270-23-58

Наш e-mail: marfa.red@mail.ru

Мы находимся: г. Якутск, переулок Энергетиков 2а, офис 220

Отпечатано в издательском доме «Дьюлоу» 04.03.2021 г.

Якутск, пер.Энергетиков, 2 а, офис 220

тел. +7(914)270-23-58 @mail: marfa.red@mail.ru